

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 26. 01. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

III етап – рефлексивний (4 курс).

На даному етапі формування професійно-пізнавального інтересу до педагогічної діяльності важливим було забезпечити студентам можливість для самоаналізу рівня педагогічних знань та умінь, а також задоволеності вибором професії. З цією метою застосовувалися творчі завдання, педагогічні олімпіади, конкурси, вікторини.

IV етап – ціннісно-коригувальний (5 курс).

Завершальний етап навчання у вузі пов'язаний із формуванням професійно-пізнавального інтересу як стійкого ціннісного ставлення до педагогічної діяльності. Набуває особливої значущості розвиток партнерської взаємодії з викладачем як носієм педагогічної професії, для чого проводились лекції-діалоги, лекції-диспути, лекції-презентації, прес-конференції тощо. Доцільним виявився метод оцінювання студентами наукових доробків студентів і викладачів, участь у роботі науково-дослідних лабораторій, розширення практики виступів перед аудиторією. У розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів значну роль відігравали особистісно орієнтовані методи, що мають діалогічну основу та створюють простір педагогічних цінностей, зокрема, змістотворчий мотиваційний діалог, який сприяв формуванню досвіду осмислення цінностей педагогічної діяльності (“Краса педагогічної дії”, “Чи легко бути щасливим у вчительській професії?”, “Обрії педагогічного успіху”).

Вивчення ефективності формувального експерименту охоплювало порівняльну оцінку рівнів сформованості професійно-пізнавального інтересу студентів до педагогічної діяльності на констатувальному та контрольному етапах дослідження, відстеження динаміки процесу, загальну оцінку сформованості професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності (контрольний експеримент). Результати контрольного етапу експериментальної роботи представлені на таблиці 1.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз сформованості рівнів професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів на початку та в кінці експериментальної роботи

Групи досліджуваних Рівні професійно-пізнавального інтересу	Констатувальний експеримент		Контрольний експеримент	
	Експериментальна група (%)	Контрольна група (%)	Експериментальна група (%)	Контрольна група (%)
Низький	22,5	21,5	6,0	12,5
Елементарний	32,5	31,5	10,5	25,0
Достатній	30,5	31,5	21,0	16,0
Високий	14,5	15,5	62,5	46,5

Висновок. Отже, позитивна динаміка показників рівнів професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів дозволяє зробити висновки щодо ефективності визначених нами педагогічних умов формування професійно-пізнавального інтересу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Нова педагогічна позиція як предмет наукового осмислення // Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього. Зб.м-лів Всеукр.н.-пр.конференції. Т.1. – Мелітопіль, 2002. – С.4-14.
2. Герасимчук Ю.О. Теоретичні засади проблеми співвідношення професійних та пізнавальних інтересів // Збірник наукових праць Інституту проблем виховання АПН України. Книга 2. – К., 2004. – С. 248-252.
3. Герасимчук Ю.О. Формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх учителів іноземної мови // Формування громадянського суспільства в контексті Європейської інтеграції: Збірник наукових праць. – Рівне, 2005. – С. 284-291.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Пониманская Т.И. Формирование творчества студентов в педагогических играх // Методы формирования у студентов педвузов интереса к профессии. – М., 1992. – С.62-66.

Резюме. В статье освещены ход и результаты исследования педагогических условий формирования профессионально-познавательного интереса будущих учителей к педагогической деятельности.

Ключевые слова; профессионально-познавательный интерес, педагогическая деятельность, педагогические условия, профессиональная подготовка.

Summary. The article is devoted of pedagogical conditions of formation of professional-cognitive interest in future teachers to pedagogical activities.

Key words: professional-cognitive interest, pedagogical conditions, formation of professional-cognitive interest, pedagogical activities, professional training.

Одержано редакцією 03.01.2007.

УДК: 371. 013

Н. В. ФЕДОРОВА

ГУМОР У СПІЛКУВАННІ ВИКЛАДАЧІВ ІЗ СТУДЕНТАМИ ЯК ОДНА З УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Резюме. В статті аналізується значення використання прийомів гумору в педагогічному спілкуванні педагогів та студентів для встановлення позитивних взаємин між ними.

Ключові слова: гуманістична педагогічна взаємодія, педагогічне спілкування, гумор.

Постановка проблеми. Однією з головних проблем педагогіки сьогодення є гуманізація освіти і виховання. Домінантою гуманістичної програми виступає суб'єкт-суб'єктна педагогічна взаємодія. В контексті теорії педагогічної взаємодії (Ш.Амонашвілі, В.А. Білоусова, А.Н.Бойко, В.О.Киричук) і теорії педагогічного спілкування (С.Л.Братченко, В.О.Кан-Калик, М.І.Станкін) визначені основні шляхи організації гуманістичної взаємодії педагогів та вихованців. Досліджені педагогічні умови здійснення особистісної взаємодії, такі як: міжсуб'єктний діалог, гра, гумор. Однак в сучасній практиці підготовки майбутнього вчителя до теперішнього часу не використовується у повній мірі потенціал освітнього процесу для організації гуманістично орієнтованої педагогічної взаємодії в системі „викладач – студент”.

Мета даної статті – визначити значення гумору для організації педагогічної взаємодії „викладач – студент” в навчальному процесі університету.

Гумор найчастіше виявляється в жартах, аналогіях, метафорах, дотепях, веселощах – у всьому тому, що дозволяє звільнити енергію натхнення, одухотворення, захопленості, ентузіазму. На думку З.Фрейда: „Жарти, дотепи несуть у собі енергетичний заряд” [7, 5], а С. Меткаф та Р.Феліб вважають, що „сміх не лише корисний для здоров'я, але й живить енергією душу” [3, 4]. Потрібно зазначити, що гумор в більшій мірі притаманний людям, які схильні бачити позитивне в усьому, що відбувається та очікувати кращого в будь-якій ситуації, здатним довіряти оточуючим та сприймати труднощі як сходинку, що веде до успіху. Такі люди завжди оптимістичні і викликають в іншої людини почуття радості, ентузіазму та віру в майбутнє. Як тонко зауважив З.Фрейд: „Гумор означає отримувати задоволення всупереч несприятливим цьому обставинам” [7, 85]. Отже, людина, яка протиставляє несприятливим обставинам гумор, ніби піднімається над своїми проблемами, виходить за межі не лише притаманних їй стереотипів спілкування, але насамперед переборює себе і виходить за межі, притаманні її особистості. Можна зробити припущення, що гумор, виникаючи в спілкуванні між людьми, допомагає встановити атмосферу розслабленості, розкріпачення, в якій людина не замислюється про дотримання норм та ролевих позицій взаємодії, не витрачає зусиль на подолання страхів, сумнівів, бар'єрів спілкування, вона природно контактує з оточуючими людьми, звільняючи власну психоенергетику для розвитку своїх потенційних можливостей. Крім того, коли з'являються позитивні емоції у однієї людини, вони провокують появу позитивних почуттів в іншої людини, завдяки чому народжується позитивне ставлення до навколишнього світу і люди відчувають тісний зв'язок один з одним, а також допомогу і підтримку. Наприклад, дослідники вказують, що сміх та посмішка „заразлив” і можна примусити сміятися будь-яку людину, „гумор є єдиною формою спілкування, за якої на фізіологічному, рефлексорному рівні породжується стереотипна, передбачувана реакція” [3, 159].

На думку А.Маслоу „під-переживання” – це особливо радісні моменти в житті людини, коли вона глибоко захоплена зв'язком із світом. Під час таких переживань людина отримує якості особистості, яка самореалізується саме в такий момент „всі сили особистості надзвичайно ефективно зливаються воедино... людина... володіє великими творчими здібностями і великим почуттям гумору, здатна піднятися над его...” [2,132]. Отже, особистість, що сама реалізується в спілкуванні з людьми частіше використовує гумор, жарт, сміх, дотеп, які є психоенергетичним потенціалом людини. Гумор дає можливість людині відійти від одноманітного існування, вийти за межі наслідування та копіювання, виявити власну активність для актуалізації і саморозвитку здібностей. Гумор об'єднує людей за повного збереження їхньої свободи і автономності, перебудовує їхні взаємини в дусі справедливості, розуміння, підтримки, допомоги.

Цікавими для нашого дослідження є думки Ф.М.Достоевського про те, що якщо людина побажає пізнати душу іншої людини, то необхідно спостерігати не те, як вона мовчить, або як вона говорить, або як вона плаче, або навіть як вона хвилюється, а необхідно спостерігати за тим, коли вона сміється, „хорошо смеется человек – значит, хороший человек”. Інакше кажучи, жарт, гумор неможливі між людьми, нездатними на взаєморозуміння, між якими не існує міжособистісних взаємин.

У творах В.О.Сухомлинського гумор визначається як „сміх”, „здатність оптимістично і життєрадісно бачити і сприймати навколишній світ”, як „радісний подив”, що виявляється в особливих взаєминах між людьми в колективі [6, 178-179]. Розглядаючи гумор як особливу, дуже важливу частину виховної роботи з колективом, В.О.Сухомлинський неодноразово підкреслює його значимість для розвитку духовної культури вихованця. „Школа радісного здивування”, на його думку, є духовною підготовкою вихованця до багатого, повнокровного духовного життя колективу, до тонких, одухотворених життєрадісними переконаннями взаєминам між особистостями, до взаємного проникнення у світ людини, до вміння відчувати людину поряд із собою. Необхідно відмітити, що вчений дуже тонко розділяє гумор на благородний та жорстокий: почуття благородного гумору – це здатність поєднувати радісне здивування зі співчуттям, співпереживанням, жалістю; жорстокий гумор – це невміння „пізнати світ серцем”, сміятися, коли в людини горе або біда. Саме тому, завдання педагога – виховати почуття благородного гумору у вихованця, яке б сприяло розвитку „моральної, емоційної, естетичної культури дитини і вберегло б її від егоїзму, безсердечності і байдужості, щоб в практиці педагогічної взаємодії не склалося невірної думки, що жарти завжди когось ранять, а значить є не засобом встановлення міжособистісних взаємин, а засобом покарання, знущання і нападу. Насправді ж, якщо людина здатна відкрити свою душу для радості, вона стане більш чуливою і до чужого болю, адже гумор, як і будь-яке інше почуття, володіє здатністю розвивати емоційну сферу людей. Саме цю особливість підмітив В.О.Сухомлинський: „Без доброти людині не досягне радісне здивування. Доброта є тією духовною силою, яка

робить людину здатною співчувати іншій людині в тих обставинах, які на перший погляд викликають сміх” [6, 146]. В колективі, де в душі кожної людини розвинута доброта, люди вільні, відкриті, здатні довіряти та виявляти творчість. Вони не скуті страхом бути об’єктом висміювання, страх не паралізує їхні думки та мовлення. На думку В.О.Сухомлинського здорове почуття гумору має лише та людина, яка „по-справжньому любить людей”, а любляча людина здатна допомогти людям утвердитися в думках про свою цінність і значимість, духовно піднятися.

Співзвучними логіці нашого дослідження є ідеї М.М.Бахтіна, який виділив дві форми культури, що організовані на сміхових джерелах. Перша форма – свято або карнавал є „цариною єдності, свободи, рівності та багатств” [1, 14], в ній „панує особлива форма „вільного контакту” між людьми, людина ніби перероджується для нових, суто людських взаємин, зникає відчуження. Людина повертається до самої себе і відчуває себе людиною серед людей. „Це справжня людяність взаємин... переживалася в живому матеріально-чуттєвому контакті” [1, 15]. На думку М.М.Бахтіна, саме карнавал, свято як „суттєві особливості всіх сміхових ...форм” є „первинними формами людської культури” [1, 14]. Друга форма життя – офіційне свято, представлене автором як серйозний моноліт, що стверджує „стабільність, незмінність, вічність існуючого світопорядку моральних норм, заборон” [1, 15]. Під час офіційних свят демонструється нерівність, „ієрархічні відмінності”, привілеї, світ ніби поділяється на виконавців та глядачів, які спостерігають життя, але не беруть у ньому активної участі. Однак свята карнавального типу не знають просторових меж, вони мають всесвітній характер, тобто об’єднують всіх людей в зусиллі оновлення та відродження усього світу. Карнавальній культурі притаманний особливий тип спілкування, своєрідні „форми мовлення... жести, відверті і вільні, що не визнають ніяких дистанцій між тими, хто спілкується, вільними від різних норм етикету та пристойностей” [1, 17]. Таким типом спілкування є святковий сміх, основними характеристиками якого є „всенародність, універсальність, амбівалентність”, цей сміх спрямований на самих тих, хто сміється, тому він об’єднує людей і не руйнує „цілісності сміхового аспекту світу”, тоді як „заперечуючий сміх” ставить людину поза явищем, що висміюється, протиставляє співбесідників та сприяє їхньому відчуженню. Таким чином, М.М.Бахтін розрізняє дві форми культури існування людини:

- культура формальна, що характеризується пасивністю, байдужістю, ригідністю, жорстокістю зв’язків;
- культура сміхова – первинна форма людської культури, яка є природнім, вільним актом, що об’єднує людей для отримання радості та задоволення самим фактом свого існування.

Розглядаючи гумор, посмішку, сміх, радість як феномени міжособистісної взаємодії, ми припускаємо, що вони є первинними виявами почуттів на відміну від серйозності, жорстокості, іронії і т.д. Тобто посмішка, сміх з психологічної точки зору є первинними і природними, отже гумор, жарт, дотеп повинні стати вихідними у взаєминах людей. Правомірність нашого припущення підтверджують слова С.Л.Рубінштейна: „Посмішка та сміх, будучи первинним виявом – спочатку рефлекторним – елементарного задоволення, органічного благополуччя, вбирають у себе в кінці кінців всі висоти та глибини, доступні філософії людського духу; залишаючись зовні майже тим самим, чим вони були, посмішка і сміх в ході історичного розвитку людини набувають все більш глибокого і тонкого психологічного змісту” [4, 145].

В педагогічній літературі проблему використання гумору у виховних цілях розглядали Лук А.Н., Станкін М.І., Сухомлинський В.О. Визначаючи значення гумору для встановлення позитивних взаємин педагогів та вихованців, вони стверджували, що гумор активізує вихованців, оптимізує спілкування між ними, підвищує взаємну повагу та довіру, а головне створює умови для розвитку здібностей особистості.

В своєму дослідженні для аналізу важливості використання гумору як педагогічної умови організації гуманістичної педагогічної взаємодії нами були класифіковані прийоми гумору (в основу покладено класифікації М.І.Станкіна та А.Н.Лука). На нашу думку, основними прийомами гумору можуть бути:

- *дружня іронія*, яка „характеризує розходження наміру і результату; вона означає: говорити протилежне тому, що думаєш” [5, 243];
- *парадокс* – неочікуване, дивне висловлювання, істинність якого встановлюється не одразу, „можна стандартну фразу, звичне формулювання незначно видозмінити і тоді замість очікуваної кінцівки слухач отримує дещо неочікуване, і саме у цьому повороті думки міститься комізм ситуації” [5, 246];
- *подвійне витлумачення або каламбур*, тобто гра слів, дотеп, який створюється за допомогою власне мовних засобів;
- *повторення* як прийом дотепу, коли комічне досягається шляхом повтору якихось елементів поведінки, мовлення, слів;
- *доведення до абсурду*, при цьому прийомі спочатку погоджуються із думкою співбесідника, а потім короткою обмовкою змінюють смисл промовленої фрази;
- *натяк* застосовується у вигляді розповіді про факт, подібний за значенням із вчинком людини або ситуацією, яка виникла, для того, щоб студенти самостійно зробили висновок и розібралися в ситуації, яку потрібно оцінити;
- *псевдоконтраст* або хибне протиставлення, в цьому прийомі міститься частина фрази або судження, яка за формою ніби суперечить початку, але по суті підсилює його;
- *зворотне порівняння*, в цьому прийомі виразу, який застосовується в прямому значенні, повертають його первинне значення;
- *змішання стилів*, тобто використання в одній розповіді або реченні слів, які відносяться до різних стилів

мовлення, наприклад просторічної та книжної;

- *хибне підсилення*, в ньому заключна частина висловлювання за формою підтверджує початкову, а за змістом заперечує її.

У доповнення до даної класифікації прийомів гумору можна внести такі мовленнєві форми як метафора та веселе оповідання або анекдот. В результаті теоретичного аналізу ми впевнилися, що метафора розуміється як один з засобів поетичного мислення, мови і в педагогічній науці ще не була предметом дослідження, хоча розглядалася як засіб пізнання в процесі навчання. Ми розглядаємо як один з прийомів гумору і визнаємо її цінність для розвитку гуманістичної педагогічної взаємодії в системі „педагог – студент”. За нашими спостереженнями, використання метафори в процесі педагогічного спілкування переважно орієнтоване на позитивні взаємини педагога та студента, котрі стимулюють їхній взаємний інтерес, активність, а також створення ситуації успіху, в якій розкриваються можливості співбесідників. Така взаємодія обумовлюється тим, що викладач, виходячи за межі своїх функцій, долає технократичний спосіб організації взаємин зі студентами.

Висновки. Отже, за допомогою різноманітних прийомів гумору педагог підтримує активність студентів у спілкуванні, розвиває доброзичливість, відкритість, сприйняття почуттів співбесідника, природність та відвертість. Перспективу подальшого наукового пошуку ми вбачаємо у визначенні особливостей використання гумору в педагогічному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Творчество Ф.Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – М., 1990. – 523с.
2. Маслоу А. Психология бытия. – М., 1997. – 283 с.
3. Меткалф С., Фелип Р. Юмор – путь к успеху. – СПб., 1996. – 256 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – М., 1989. – т.2. – 322 с.
5. Станкин М.И. Психология общения. – М., 1996. – 288 с.
6. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива. – М., 1981. – 191 с.
7. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. – СПб. – М., 1997. – 323 с.

Резюме. В статье анализируется значение использования приемов юмора в педагогическом общении преподавателей и студентов для установления позитивных взаимоотношений между ними.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, педагогическое общение, юмор.

Summary. The article is devoted to the importance of using humor in the pedagogical interaction.

Key words: pedagogical interaction, pedagogical contact, humor.

Одержано редакцією 04.-1.2007.

УДК: 373. 2: 371. 382

О. Б. ДЕМЯНЮК

ГРА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОГО ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. В статті проаналізовані підходи до проблеми корекції психічного розвитку дитини, які існують в зарубіжній та вітчизняній психології, визначені можливості застосування ігрових методів корекції в дошкільному віці, визначені форми корекційного впливу, в основі яких лежить гра.

Ключові слова: гра, корекційно-розвивальний вплив, ігрова корекція, ігротерапія.

Постановка проблеми. Гра як феномен вивчається в психології, педагогіці, етнографії та історії культури, в теорії управління та в інших науках. Предметом наукового дослідження вона стає з кінця XIX ст. Німецький вчений К.Гросс вважав гру тренуванням інстинктів щодо майбутніх умов боротьби за існування, К.Бюллер визначав гру як діяльність заради отримання „функціонального задоволення”, З.Фрейд і його послідовники робили акцент на тому, що в грі відбувається вираження глибинних інстинктів або потягів. У вітчизняній психології теорію гри, що базується на визнанні її соціальної природи, розробляли Л.Виготський, П.Блонський, Г.Костюк, О.Леонтьєв, Д.Ельконін, О.Запорожець, О.Усова та ін. Концепція дитячого розвитку, розроблена Л.Виготським та його послідовниками, є справжньою гордістю і досягненням вітчизняної психології, ключовими поняттями якої є структура і динаміка віку, провідний вид діяльності, психологічні новоутворення віку та ін.

Якщо говорити про дошкільний вік, то гра є його провідною діяльністю. Значення гри для психічного розвитку дитини підтверджується відомим висловлюванням Л.Виготського: „У грі дитина завжди вище свого віку, вище своєї звичайної повсякденної поведінки; вона в грі ніби стає на голову вище самої себе” [9, 295].

Гра – це форма діяльності в умовних ситуаціях, яка спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якій діти моделюють і засвоюють сенс людського існування і ті форми стосунків, які існують в суспільстві і які будуть реалізовані в подальшому житті. Яка дитина в грі, такою багато в чому вона буде і в житті, коли виросте. В грі закладений потужний виховний потенціал, тому виховання майбутнього діяча насамперед відбувається через гру.

Людина формується в діяльності, і чим більше ця діяльність є різноманітною, тим більше різнобічною і є її особистість. Адже гра, спілкування, навчання, праця – це основні сходинки розвитку дитини. Гра – це шлях дітей до пізнання світу, в якому вони живуть і який покликаний змінювати; це ще і шлях до пізнання дитиною

З М І С Т

<i>Вступ</i>	3
<i>Приходько Ю. О.</i> Внесок Л. С. Виготського в розвиток дитячої психології	4
<i>Поніманська Т. І.</i> Гуманістичне виховання в контексті ідеї Л. Виготського про дитячо-доросле співтовариство	8
<i>Дичківська І. М.</i> Проблема ефективності інноваційних процесів в освіті	12
<i>Горопаха Н. М.</i> Реалізація ідей Л. С. Виготського у розвиваючому навчанні дітей дошкільного віку (на прикладі використання дослідницького методу)	15
<i>Янциур Л. А., Фарина Н. П.</i> Л. С. Виготський про розвиток дитячої творчості	20
<i>Маліновська Н. В.</i> Мотиваційний компонент у навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку	24
<i>Самсонюк Н. Ф.</i> Прислів'я як індикатор визначення компетентності дошкільника у сфері життєдіяльності „Я сам”	26
<i>Воробйова Л. М.</i> Л. С. Виготський і розвиток сучасної психолінгвістики	29
<i>Белова С. А.</i> Інтерес як педагогічна умова навчально-виховного процесу у творчих спадщинах Л. Виготського та Г. Шарельмана	31
<i>Сузанская Т. Н.</i> Особенности катарсиса в „детском тексте” русской литературы	35
<i>Степанова О. І.</i> Збагачення словника дітей дошкільного віку засобами поетичної лексики	39
<i>Пох Л. И.</i> Эстетические воззрения Л. Н. Толстого в „Психологии искусства” Л. С. Выготского	42
<i>Разина Н. В.</i> Психологическая готовность к материнству в контексте культурно-исторической концепции	43
<i>Ховрина Г. Б.</i> Психологические особенности коррекции детей, не готовых к школьному обучению в контексте культурно-исторической концепции Л. С. Выготского	46
<i>Воробйов А. М.</i> Генезис дослідження співвідношення інтелекту та якостей креативної особистості	49
<i>Кравцов О. Г.</i> Исследование психологических особенностей девиантных подростков в русле культурно-исторической теории Л. С. Выготского	52
<i>Борова В. Є.</i> Дослідження корекції звуковимови дітей дошкільного віку в логопедії.	56
<i>Макаренко М. А.</i> Культурно-исторический анализ роли профессионального сознания в развитии личности	62
<i>Леценко Г. П.</i> Теорія мовленнєвої діяльності як основа формування комунікативної компетенції	66
<i>Новикова-Грунд М. В.</i> Групповые текстовые методики как развитие идеи инструментального метода	71
<i>Жаровцева Т. Г.</i> Професійне ставлення майбутніх педагогів до проблем неблагополучних сімей	75
<i>Литвиненко С. А.</i> Актуалізація ідей Л. С. Виготського в сучасній практиці виховання	80
<i>Юрченко В. М.</i> Л. С. Виготський як фундатор методології систематизації психологічних знань	82
<i>Рудь Г. В.</i> Динаміка формування і реалізації життєвих планів особистості у ранній юності	85
<i>Мірошина Г. Г.</i> Використання ідей Л. С. Виготського про культурний розвиток дитини в розгляді проблеми опосередкованої трансляції етичної культури від керівника дошкільного закладу дітям	89
<i>Головань Т. М.</i> Становлення і розвиток дошкільних закладів в Криму в II половині XIX – початку XX ст.	91
<i>Фасолько Т. С.</i> Л. С. Виготський про виховання моральної поведінки	96
<i>Кравець Л. М.</i> Рефлексивний підхід до становлення професійної діяльності майбутніх педагогів	100
<i>Врочинська Л. І.</i> Педагогічна підготовка батьків – основа ефективної взаємодії у вихованні гуманної поведінки дитини	102
<i>Матейко Н. М.</i> Психологічна корекція пізнавальної сфери дітей в умовах несприятливого екологічного середовища	106
<i>Козлюк О. А.</i> Психолого-педагогічна сутність поняття „спілкування” та підходи до його розуміння	108
<i>Косарєва О. І.</i> Зв'язок емоційної і когнітивної сфер у психічному розвитку дитини	113
<i>Марчук Г. В.</i> Проблема соціального розвитку дитини в світлі теорії соціалізації Л. С. Виготського	116
<i>Меналюк Г. Ф.</i> Мовленнєва математична культура вихователів дошкільних закладів	118
<i>Вижевська Ю. О.</i> Педагогічні умови формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності	122
<i>Федорова Н. В.</i> Гумор у спілкуванні викладачів із студентами як одна з умов організації гуманістичної педагогічної взаємодії	125
<i>Демянюк О. Б.</i> Гра як засіб корекційно-розвивального впливу на дітей дошкільного віку	128
<i>Грищук М. М.</i> Техніка постановки запитань як метод розвитку та підтримки психолого-психотерапевтичного процесу: системний аспект	131
<i>Панасюк М. М.</i> Соціально-психологічні фактори появи та розвитку навчального стресу у студентів вищих навчальних закладів	134
<i>Берлинская Л. А.</i> Ключевые компетенции в подготовке учителей Германии	138
<i>Дроздова К. В.</i> Результативність когнітивного напрямку самостійних занять фізичною культурою підлітків ..	140
<i>Картель Т. М.</i> Місце і роль професійної адаптації в професійному становленні майбутніх інженерів-будівельників	142
<i>Музика Ю. О.</i> Діагностика рівнів готовності майбутніх учителів до формування логічного мислення в молодших школярів	145
<i>Шмелев И. М.</i> Особенности картины мира лидера деструктивного культа	148
<i>Соколова А. В.</i> Досвід підготовки вчителів до формування педагогічної творчості в університетах Англії	150

<i>Носова Н. В.</i> Особливості фасилітативної дії педагогів у навчально-виховному процесі	154
<i>Глоба Н. В.</i> Аналіз інтелектуальної децентрації у дітей с задержкой психического развития (младший школьный возраст)	159
<i>Конюхова Т. С.</i> Поняття екосистеми як одне з провідних у сучасній екологічній освіті дошкільників	165
<i>Мельник І. Я.</i> Моральний аспект міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці	169
<i>Арсеев И. И.</i> Особенности становления мотивационно-смысловой сферы верующих людей	172
<i>Сторож О. В.</i> Теоретико-психологічний аналіз особливостей творчого мислення і креативної особистості ...	176
<i>Якобчук Т. О.</i> Педагогічні умови запобігання та корекції відхилень у емоційному розвитку дитини дошкільного віку	180
<i>Відомості про авторів</i>	185

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Поніманська Т. І.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.01.2007 р. Підписано до друку 26.01.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 21/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20